

12 EYLÜL DARBESİNİN KALINTILARI HALA DURUYOR

Aydınlık Gazetesi, 9 Eylül 2019

Yıldırım Koç

Birkaç gün sonra 12 Eylül 1980 Darbesi'nin 39. yıldönümü gelecek. O günlerde doğanlar çoktan büyüdü, bugün çoluk çocuk sahibi. Erken evlendirilenlerden torun sahibi olan bile vardır. Tarihimizin kirli sayfalarına gömülmüş olan 12 Eylül Darbesi'ni hatırlatmanın kime ne yararı olabilir ki? Dönüp dolaşıp 39 yıl önceye gitmek gerekli mi?

Evet, gerekli; çünkü 12 Eylül Darbesi sonrasında gasp edilen işçi haklarından bir bölümü, aradan bunca yıl geçmiş olmasına karşın, geri alınabilmiş değil. İşin kötü yanı, sendikalarımız bu konuda tam bir sessizlik içinde. 12 Eylül öncesinde sendikacılık yapan veya sendikalarda çalışan insan sayısı artık parmakla sayılabilecek kadar azaldı. Eski uygulamaları öğrenmenin yolu okumaktan geçiyor. Bu nedenle, belki okuyan olur umuduyla, gasp edilen eski hakları hatırlatmak gerekiyor.

SENDİKALAŞMA, TOPLU PAZARLIK VE GREV HAKLARI

12 Eylül öncesinde yürürlükte bulunan 274 sayılı Sendikalar Yasası ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasası önemli haklar içeriyordu. Bu haklar 39 yıldır kullanılamıyor. Birkaç örnek vereyim.

Eskiden aynı anda aynı işkolunda birden fazla sendikaya üye olabilmek mümkündü. Günümüzde yasak.

Eskiden yerel sendika birlikleri ve federasyonlar kurulabilirdi. Bugün yasak.

Eskiden toplu sözleşme görüşmelerinde bir zaman sınırı yoktu. Günümüzde toplu sözleşme görüşmelerini 60 günde bitirmek gerekiyor.

Eskiden bir işyerinde hem işkolu, hem işyeri toplu iş sözleşmesi imzalanabiliyor, iki sözleşmede de yeni hak alınabiliyordu. Bugün böyle bir uygulama yok.

Eskiden grev uygulamaları işverene önceden bildirilmezdi. Günümüzde grev uygulamasını 6 işgünü önceden işverene bildirmek zorundasınız ki, işveren istediğinde işçi çıkarsın veya işyerini taşıyabilsin.

Eskiden hak grevi vardı. Bugün yasak.

Eskiden grev kararını aldıktan sonra grev uygulamasına geçmek için bir zaman kısıtlaması yoktu. Günümüzde alınan grev kararının 60 gün içinde uygulanması zorunlu.

Eskiden grev yapabilen bazı işyerleri günümüzde grev yasağı kapsamında.

Eskiden lokavt anayasal bir yetki değildi; günümüzde anayasal bir yetki.

Bu alanda daha başka kayıplar da var.

KIDEM TAZMİNATI TAVANI, İKRAMIYE, YÖNETİME KATILMA

12 Eylül Darbesi öncesinde kıdem tazminatında tavan yoktu. 10.12.1982 gün ve 2762 sayılı Yasa ile kıdem tazminatının tavanı en yüksek derecedeki devlet memurunun 1 yıllık hizmet karşılığı alacağı ikramiyeye eşitlendi. Toplu iş sözleşmesi ile her yıl için ödenecek kıdem tazminatı gün sayısını istediğiniz kadar artırın, bir yıl için alacağınız kıdem tazminatı bugün 6380 lirayı geçemez.

17.4.1981 gün ve 2448 sayılı Yasa ile 6772 sayılı Yasa değiştirilerek, yeraltı madenciliği dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarında ikramiye sayısı, ilave tediye (yılda 52 yevmiye) ek olarak iki aylık ücret, diğer işyerleri için ise yılda toplam dört aylık ücret ile sınırlandırıldı (4.7.1956 Tarihli 6772 Sayılı Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi ve İşçilere Toplu Sözleşmeleri ile Verilecek İkramiyeler Hakkında Kanun). Diğer bir deyişle, günümüzde toplu iş sözleşmeleriyle alınabilen ikramiyenin üst sınırı, kamu kesiminde 112 yevmiye, özel kesimde 120 yevmiyedir. Halbuki 12 Eylül öncesinde yılda 6-7 aylık ücret tutarında ikramiye alınabilen işyerleri vardı.

12 Eylül öncesinde iktisadi devlet teşekküllerine ilişkin 440 sayılı Yasada çok sayıda işçi istihdam edilen iktisadi devlet teşekküllerinin yönetim kurullarında işçileri temsilen bir üyenin bulunması

öngörülüyordu. Önce 60 no.lu Kanun Hükmünde Kararname 440 sayılı Yasanın yerini aldı. Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yerini de 19.10.1983 gün ve 2929 sayılı Yasa aldı ve işçilerin temsiline son verildi.

Bunlar 39 yıldır geri alınamamış olan haklardan bazıları. İşçiler arasında bir efsane vardır. “Verilen hak geri alınmaz” imiş. Bu anlayış temelden yanlıştır. Verilen hak, bu hakkı kullanmayı ve savunmayı bilmeyenin elinden alınır.